

Pilipai

Notniyeta oretoret terak watä piä täñ yämikta manbiñam

1 ✧ Pol kenta Timoti, Jesu Kristo täño epän ämanigän, nektä man kudän ño kudän takamäk. Täñpäñ Anutu täño kudupi ämawebe, Pilipai yotpärare-ken nanik, Jesu Kristo-kät kowat kwasikorän täñpani, in ba intäjukun äma ba täñkentäkjiye-kät in kudupta man ño kudän täñ tamikamäk.

2 ✧ Täñpäkañ Anutu Nanin-kät Ekäninin Jesu Kristo unitäño bänep iron ba bänep pidämtä intä terak äroton.

Pol Anutu bänep täga man iwetkuk

3 ✧ Intä nadäñ namikinik tak täkañ u juku piñpäñ inta Anutu bänep täga man iwet täyat.

4-5 Yäput penpäñ in Jesuta nadäkinik täñkuñ-kentä päbä apiño nin täñkentäñ nimiñirä Ekäni täño Manbiñam Täga yänahäk takamäñ. Unita kadäni kadäni inta yänpäñ Anutu-ken yänapik täyat u bänep oretoret terak yänapik täyat.

6 ✧ Unita näk bureni-inik ñode nadätat; Anututä intä terak epän täga kubä yäput penpäñ täñkuko u täñ yäpmäñ kuñirän Jesu Kristo täño äbäkäbäk kadäni ahäñirän api tärewek.

7 Unita näk inta yänpäñ bänep oretoret tak täyat u jop nämo tak täyat. Nämo, in nadäñ namiñpäñ

✧ **1:1:** Apos 16:12-40 ✧ **1:2:** Rom 1:7; Gal 1:3; Plm 3 ✧ **1:3:** Rom 1:8, 1Ko 1:4 ✧ **1:6:** 1Ko 1:8; Plp 2:13

tänkentän namik täkañ unita. Nadäkañ? Anututä näka nadän namiñpäñ epän tägagämän kubä namiñkuko uwä intä tänkentän namiñirä epän u bok täk täkamän bumik. Täñkentän namiñirä komi yotken itat ño, täga itat. Ba Anutu täño Manbiñam Täga u bureni-inik yän yäwetpäñ täñmeham täk täyat uwä, intä tänkentän namiñirä täk täyat. Ude täk täkañ uwä inkät nin epän tägagämän u bok täk täkamän.

8 ✧ Unita notnaye, in tabäkta bänepnatä kädäp ijik täyak. Anututä nadätak, Jesu Kristotä nadän tamikinik täyak näk udegän in kuduhtagänta nadän tamikinik täk täyat.

9 Täñpäkañ inta yäñpäñ Anutu-ken ñode yäñapik täyat; Irit kuñat-kuñatjinken bänep iron kädet ahän päton. Täñkañ Anututä nadäk-nadäk täga tamiñirän nadäk-nadäkjin kwawakinik nadäwä tumbut.

10 ✧ Nadäwä tumbäpäñ kädet täga ba waki yäpmän daniñpäñ kädet tägagän api iwatneñ. Iwat yäpmän kuñirä Jesutä äbayän täyak-ken uwä inamiken momijin nämo, siwoñi pähap api itneñ.

11 ✧ Ba kubä ñode yäñapik täyat; Kristotä tänkentän tamiñirän kädet siwoñi iwarirä irit kuñat-kuñatjinken bureni kañ ahän parän. Ude täñirä Anutu täño wäpi biñam punin-inik api ärowek.

Komi bäräpitä Anutu täño epän tänkentänjuk

12 ✧ Näk ñode täwerira nadäwä inide kubä täñpäñ. Nepmäñitpäñ komi yot gänañ ño nepmañkuño

✧ 1:8: Rom 1:9, 2Ko 1:23 ✧ 1:10: Hib 5:14; Plp 1:6, 2:16, 1Te 5:23

✧ 1:11: Jon 15:8 ✧ 1:12: 2Ti 2:9

unitä Anutu täño epän nämo itpipitak. Nämoinik!
Uwä täñkentäñirän Anutu täño mantä pen kuñatak!

13 ✧ Unita gapman täño komi äma u kudup, ba
ämawebe päke unitä ñode nadäñ morekañ; Pol uwä
Kristota nadäkinik täyak unita komi yotken tenkuñ
yän nadäk täkañ.

14 Täñpäkañ näk komi yotken ño irira notniye
mäyap nabäñpäñ bänepi ñode täñkehärom täkañ; Pol
u bätakigän itak, udegän itna yänkañ Ekäni terak
yengämä pewäpäñ unitäño manbiñam yänahäka
bätakigän nadäk täkañ.

15 Täñ, ätuwä näka kokwawak nadänkañ näk
närepmitnayän Jesu täño manbiñam yänahäk täkañ.
Upänkañ ätutäwä näk täñkentäka manbiñam
yänahäk täkañ.

16 Äma udewani uwä näka nadän namiklinik
täñpäñ ñode nadänpäñ manbiñam yänahäk täkañ;
Anututä nadäñirän Pol u Manbiñam Täga u
täñkehärom takta komi yotken itak yän nadäk
täkañ.

17 Täñpäkañ äma näk närepmitnayän täkañ uwä
nadäk siwonji nämo inipän ini gupi yäpmän
ärokta, Manbiñam Täga u yänahäk täkañ. Uwä
ñode nadänkañ ude uwä täk täkañ; Manbiñam
yänahänitna Poltä nadän bäräp täyon yänkañ yäk
täkañ.

18 Ude täñ namikta Manbiñam Täga u yänahäk
täkañ upänkañ nadäwätäk nämo täk täyat. Nämo,
nadäk täga terak yänahäneño ba nadäk waki terak
yänahäneño u tägagän yän nadätat. Imata, äma
uwä manbiñam mebäri kubä nämo yänahäk täkañ.

✧ 1:13: Apos 28:30; Efe 3:1

Nämo! U Kristo täño manbiñam ugänpäñ yäñahäk täkañ unita bänep oretoret täk täyat. Täñkañ oretoret pen api nadäñ yäpmäñ ärowet!

19 ✧ U imata, näk ñode nadätat; Yäñapik manjin terak ba Jesu Kristo täño Munapik unitäño täñkentäk terak bäräpi kotatat ñonitä näk nämo api täñpäñ wanen. Nämo, bäräpi unitä täñkentäñ namiñirän tägagän api iret.

20 ✧ Unita näkño gäripna bureni-inik uwä ñode; Epän Kristotä yäñ namani u säkgämän kañ täñpa! Täñpa wanenjawä! Nämo! Bänepna kehäromi-inik irirän apiñonitä it yäpmäñ ärowayän täyat-ken u, irit kuñat-kuñatnatä Kristo täño wäpi biñam yäpmäñ ärok täyon! Kodak irero ba nutpewä kumbero u tägagän. U ba u täñpayäñ täro unitä Kristo täño wäpi biñamgän kañ yäpmäñ ärowän yäñ nadätat.

21 ✧ Imaka kubäta nämo nadätat. Kristo-tagän nadäñpäñ kuñat täyat. Unitägän iritna täño kehäromi. Täñpäkañ kumbero uwä, tägagämän!

22-23 ✧✧ E täñ näk kodak irero uwä Ekäni täño epän pen täga täñ yäpmäñ ärowet. Unita nadäk yarä nitek ñode peyat; Kodak itta nadätat, ba kumäkta udegän nadätat. Siwoñi kubätagän nämo nadätat. Gäripi nadätat uwä komegup ño kakätäñpen Kristoken kuñpäñ uyaku säkgämän.

24 Upäñkañ näkä kumbakañ netätä in täñkentäñ tamineñ?

25 Nämo! Mebäri unitagän Anututä nadäñ namiñirän kodakgän api iret yäñ nadätat. Inkät itkañ täñkentäñ tamiñpäñ nadäkinikjin täñ-

kehäromtaŋ tamiŋira bänep oretoret terak api itneŋ.

26 Bureni-inik! Komi yot ɲo kakätäŋpeŋ päre inkät bok itnayäŋ tākamäŋ uwä Jesu Kristo nadäŋ imikinik tāk tākaŋ u tǎŋ-kehäromtaŋ tamiŋira oretoret pähap api täneŋ.

27 ✧ Tǎŋpäkaŋ, inä kunum tǎŋo kome mähem ude äworeŋkuŋo itkaŋ unita Kristo tǎŋo Manbiŋam Täga unitä kädet ude kuŋarut yǎŋ niwet täyak in udegän kuŋat tākot! Manbiŋam unita iwan kubä nämo täneŋ. Inken api ärewet ba nämo api ärewet yǎŋ nämo nadätat upǎŋkaŋ in ude kuŋarirä näk intǎŋo Manbiŋam Täga ɲode ahǎŋirän api nadäwet; In iwanta mäde ut yämiŋpäŋ bänepjin nämo pewä putärekaŋ. Nämo, bänep kubägän penpäŋ Manbiŋam Täga u tǎŋmeham tākaŋ.

28 Ude tǎŋkaŋ iwanjiyeta nämo umuntak tākaŋ yǎŋ kaŋ nadäwa. Nadäkaŋ? Bätakigän ude tǎŋpeŋ kuŋat tākaŋ unitä iwanjiye kwawak ɲode yäwoŋärek täyak; Ninä paot-paotta biŋam iritna äma ɲowä Anututa biŋam tākaŋ!

29 ✧ Ude nadäk tākaŋ uwä mebäri ɲodeta; Anututä nadäkinik tǎŋpani inta imaka tägagämän kubä ɲode tǎŋ tamiŋkuk; Täga nadäŋ tamiŋirän Kristota nadäkinik-gän nämo tāk tākaŋ. Nämo, inä u komeni yǎpmǎŋpäŋ komi bok nadäk tākaŋ.

30 ✧ Tǎŋpäkaŋ Manbiŋam Täga tǎŋmeham täkta komi epän tǎŋkuro u in apiŋo komi udegän nadäk tākaŋ. Uwä imaka kudupi kubä nämo. Inkät bok itkaŋ Anutu tǎŋo manbiŋamta yǎŋpäŋ komi

nadänkuro u nadäkaŋ. Ba apiŋo komi nadätat
 ŋonitäŋo biŋam imaka, nadäk täkaŋ.

2

Kristotä kuŋatkuko udegän kuŋat täkot

¹ Notnaye, injinta ŋode nadäwut; Kristo-kät
 kowat-kwasikorän täŋirä unitä bänepjin täŋ-
 kehäromtak täyak, ba nadän tamikinik täŋpäŋ
 bänep nadäwätäkjin pewän paot täyak. Täŋkaŋ
 Munapiktä bänepjin-ken epän täŋirän äbot täŋpani
 notjiye-kät bänep kubägän täŋpäŋ kuŋat täkaŋ. Ba
 Anutu täŋo butewaki ba orakoraki uwä in nadäk
 täkaŋ.

² Unita äbot täŋpani notjiye-kät bänep nadäk-
 nadäk kubägän täŋpäŋ kowata kowata nadän
 yämikinik täŋpen kuŋat täkot. Ude täŋpen kuŋarirä
 biŋam nadänpäŋ bänep oretoret pähap api täŋpet.

³ ✧ Injinta nadäwä ärowani täŋirän injin-tagän
 nämo nadäneŋ. Nämoinik! Injinta nadäwä äpani
 täŋirän notjiyeta nadäwä ärowani täk täkot.

⁴ ✧ Ba injinken epäntagän nämo nadäneŋ. Nämo,
 notjiye täŋkentäk-kentäk täŋpäŋ kuŋat täkot.

⁵ Jesu Kristotä kädet ŋode täŋpen kuŋatkuko
 udegän-inik täŋpen kuŋat täkot;

⁶ ✧ Jesu ini uwä Anutu itkuko upänkaŋ wäpi biŋam
 ikek Anutu udegän itta nämo nadänkuk.

⁷ ✧ Nämoinik! U wäpi biŋam käbop penpäŋ komen
 äma äworeŋpäŋ watä äma jopigän ude itkuk.

✧ **2:3:** Gal 5:26; Rom 12:10 ✧ **2:4:** 1Ko 10:24,33 ✧ **2:6:** Jon 1:1-2,
 17:5 ✧ **2:7:** 2Ko 8:9; Jon 1:14

- 8 ✧ Komen äma inam dapun terak äbänkañ inita nadäwän äpani täñirän Nani täño mani buramiñpäñ kädet peñ imiñkuko ugän ehutpäñ iwat yäpmäñ kuñtängän kumäk-kumäki kañ-ahäñkuk. Täñkañ jop nämo kumbuk. U komi pähap nadäñpäñ päya kwakäp terak utpewä kumbuk.
- 9-10 ✧✧ Ude täñkuko unita Anututä imaka imaka kunum gänañ, kome terak ba kumbani mäjotä irani-ken u kuduptagän gwäjiñ äpmon imineñta Jesu yäpmäñ päro punin-inik unu teñkuk. Tenpäñ wäp ätu yärepmit moreñpäñ wäp biñam ärowani-inik imiñkuk.
- 11 ✧ Unita imaka meni nitek kuduptagäntä kwawak ñode yäñahäneñ; Jesu Kristo u Ekäni-inik itak! Ude yäñahäñirä Anutu Nan täño wäpi biñamtä punin-inik ärok täyon.

Komen äma bämopi-ken peñyänek ude kuñatne

12 ✧ Unita notnaye, inä Anutu täño man buramik täkot. Näk inkät bok itkañ mani biñam täwerira buramik täñkuñ. Unita apiño inkät nämo itkamäñ upänkañ Jesu Kristo täño kädetta nadänkañ gwäk pimiñpäñ man buramik bian täk täñkuño udegän täk täkot. Täñkañ Anututä in inita biñam iwoyänkuko unita nadäñpäñ inamiken umuntañpäñ nadäñ dämiñpäñ irit kodaki täño kädet iwat täkot.

✧ **2:8:** Rom 8:3; Jon 10:17; Hib 5:8, 12:2 ✧ **2:9-10:** Apos 2:33; Efe 1:20-21; Hib 1:3-4 ✧ **2:9-10:** Rom 14:11 ✧ **2:11:** Rom 10:9 ✧ **2:12:** Sam 2:11, 1Pi 1:17

13 ✧ Nadäkaŋ? Anututä kädet ini gäripi nadäk täyak intä u iwatta bänepjın-ken gäripikät kehäromi bok pewän ahäk täkaŋ.

14 Unita imaka u ba u tänayäŋ täkaŋ uwä bänep täga terak täneŋ. Mankät-mankät ba yänwawak terak nämo täneŋ.

15 Ude tänayäŋ täŋo uwä Anutu täŋo nanakiye ude, momijın nämo, siwonjigän api itneŋ. Ude itkaŋ komen ämawebe gwäjin ärowani, momi täŋpani u bämopi-ken penjänek, guk ude kaŋ irut.

16 Penjänek ude itkaŋä irit kehäromi täŋo man injit dämiŋpeŋ kaŋ kuŋarut. Ude tänayäŋ täŋo uwä Kristo täŋo äbäkäbäk kadäni-ken inta bänep oretoret pähap täga api täŋpet. Imata, epän pähap inken täŋkuro u täŋira jopi nämo täŋkuk yän api nadäwet.

17 ✧ Täŋpäkaŋ nägätna käwep api piwa kuneŋ. Upänkaŋ kumäkta nämo bitnätat. Nämo, nutpewä kumbero uwä nägätnatä intäŋo nadäkinikjin-kät awähutpäŋ Anututa ärawa täŋ-imikimik ude täŋpek. Ude täkta bänep täga nadätat unita inkät oretoret kaŋ täna!

18 ✧ Täŋpäkaŋ in udegän oretoret täŋpäŋ näkä nadätat udegän bänep pidäm nadäneŋ.

Timoti täŋo manbiŋam

19 In jide itkaŋ yän nadäwa yänpäŋ unita Ekäni Jesutä ini nadäŋirän Timoti inken iniŋ kireŋpewa api ärewek. Täŋkaŋ inken nanik manbiŋam kubä äbä näwerän nadäŋpäŋ bänep pidäm kaŋ täŋpa.

✧ **2:13:** Jon 15:5, 1Ko 12:6, 15:10, 2Ko 3:5, 1Te 2:13 ✧ **2:17:** Rom 15:16, 2Ti 4:6 ✧ **2:18:** Plp 3:1, 4:4

20 Nadäkaŋ? Ninken äma Timoti udewani kubä nämo itak. Äma uwä inta iyap takinik täk täyak.

21 ✧ Täŋ, äma mäyap-iniktä initagän nadäwätäk täŋpäŋ Jesu Kristo täŋo epänta nämo nadäk täkaŋ.

22 Täŋpäkaŋ Timoti täŋo mebäri u nadäkaŋ. Uwä nanakiyetä naniye täŋkentäk täŋ yämik täkaŋ udegän Ekäni täŋo Manbiŋam Täga unitäŋo epän täŋkentäŋ namik täyak.

23 Unita näkken imaka u ba u ahäwayäŋ täyak unita itpäŋ kaŋkaŋä kämi, Timoti api iniŋ kireŋpewa ärewek.

24 Täŋpäkaŋ Ekänitä nadäŋ namänä kadäni käroni nämo itkaŋ api ärewet yäŋ nadätat.

Epafroditus täŋo manbiŋam

25 ✧ Eruk, notninpak Epafroditus unita täwerayäŋ. Näk täŋkentäktä wäyäkŋeŋira Epafroditus u iniŋ kireŋpewä wäpjin terak päbä täŋkentäŋ namiŋkuk. Täŋkentäk ämana unitä täŋkentäŋ namiŋpäŋ Anutu täŋo man meham täk täyak. Täŋpäkaŋ u inken äneŋi iniŋ kireŋpewa ärekta nadätat.

26 Notninpak u käyäm täŋirän manbiŋam nadäŋkuŋo unita inta nadäwätäk täŋ itak. Täŋkaŋ intä nadäwätäk täneŋo udeta in tabäktä bänepi kädäp ijiŋ itak.

27 Täŋpäkaŋ käyäm ähan nämo täŋkuk. Täŋi täŋpäŋ pära kumbuk. Upäŋkaŋ Anututä butewaki nadäŋ nimiŋpäŋ täŋkentäŋ imiŋirän nämo kubuk. Kubuk yäwänä butewaki ärowani nadäwam unita nek bok täŋkentäŋ nimiŋkuk yäŋ yäyat.

28 U kaŋpāŋ bānepjin tågawekta ba nāk udegān nadāwātāk ikek nāmo kaŋ kuŋara yāŋpāŋ ŋodetā api tewa ārewek.

29 ✧ Unitā āreŋirān bānep tāga nadāŋ imiŋpāŋ Ekānita yāŋpāŋ not tāŋ imineŋ. In āma udewani oraŋ yāmik tākot.

30 Uwā Kristo tāŋo epānta yāŋpāŋ gādāp kumbuk. In tāŋo bāgup yāpmāŋpāŋ watā epān tāŋ namiŋpāŋ gupita nāmo iyap taŋkuk.

3

Gup kādata nadāŋitna ārowani nāmo tāneŋ

1 ✧ Eruk notnaye, man kubā yāwa. Ekānita yāŋpāŋ bānep pidām terak kuŋat tākot.

Ba man bian tāwerani ugānpāŋ tāwetta nāmo gaŋa tāyat. Nāmo, man unitā watā tāga it tamek.

2 ✧ Tāŋkaŋ aŋta watāni itpeŋ kuŋat tākot! Uwā āma wakiinik, Anutu iŋamiken siwoŋi itta gupi morāk madākta yāk tākaŋ. U Juda tāŋo бага man u iwatpāŋ ude uwā yāk tākaŋ. Upāŋkaŋ nāmoinik nadāŋ yāmineŋ.

3 ✧ Nāmo! Gup morāk madāwani bureni-inik uwā nin. Ninā Kudupi Munapik tāŋo kehāromi terak Anutu iniŋ orerani, ba Kristo Jesu terakgān oretoret tāk tākamāŋ unita gup morāk madāwani bureni-inik itkamāŋ. Tāŋkaŋ nin ŋode nadāk tākamāŋ; Imaka u ba u gupnintā tāk tākamāŋ unitā Anutu iŋamiken tāga nāmo tāŋkentāŋ nimek.

4 ✧ Imaka u ba u gup kādatā tāŋpewān Anutu iŋamiken siwoŋi tāga itne tāŋpānā Pol nāk Anutu

---

✧ 2:29: 1Ko 16:16,18, 1Ti 5:17 ✧ 3:1: Plp 2:18 ✧ 3:2: Sam 22:16,20; Rev 22:15 ✧ 3:3: Rom 2:29 ✧ 3:4: 2Ko 11:18,21

inamiken siwoŋi-inik iram. Imata, nāk gup kāda tãŋo tãŋkentäk udewani mäyap yäput, äma kudup yärepmitkuro uwä ŋode;

5 ✧ Nāk Isrel äma bureni, Benjamin tãŋo äbotken nanik. Nāk ahãŋpãŋ parira kepma 7 ude tärenjirãn gupna moräk madãwani. Bureni! Nāk Juda äma pähap. Tãŋkaŋ бага man tãŋo miŋi, Parisi äma itkut.

6 ✧ Baga man unita nadäkinik tãŋpãŋ unita gwäk pimiŋpãŋ äbot tãŋpani tãŋo iwan äma ude itkut. Ba nāk Moses tãŋo бага man kudup iwat moreŋpãŋ siwoŋi-inik ude itkut. Äma kubätä Moses tãŋo бага man iwatpãŋ Anutu inamiken siwoŋigãn täga irãn yãwãnäku nāk imaka, siwoŋigãn itet. Imata, nāk бага man u iwatta gwäk pimiŋpãŋ iwat tãŋkuronik.

7 ✧ Upãŋkaŋ ude nämo! Bian imaka u ba unitä Anutu inamiken tãŋpewãn siwoŋi itat yãŋ nadãŋkuro unita apiŋo Kristota yãŋpãŋ nadãŋira jopi tãk täyak.

8-9 ✧ Ba ugãn nämo. Apiŋo nāk Ekänina Kristo unitãŋo mebäri kaklinik tãŋpãŋ nadãwa inide kubä tãk täyak. U imaka tägagãmãn-inik kubä unita imaka bian yãŋkut ba tãŋkuro unita nadãwa jiraŋ bureni-inik ude tãk täyak. Nāk Kristo yãpmãŋ wädãŋpãŋ u kwasikorayãŋ yãŋpãŋ imaka kudup-tagãn jiraŋ yãŋ yãŋpãŋ bitnäŋ moreŋkut. Apiŋo бага man iwatpãŋ Anutu inamiken siwoŋi irit unita nadãwa bureni nämo tãk täyak. Nämoinik! Anutu inamiken siwoŋi irit kãdet kubägãn itak, u Kristota nadãŋ imikinik täktäk kãdet. Kãdet uter-

✧ 3:5: Luk 1:59; Rom 11:1, 2Ko 11:22; Apos 23:6 ✧ 3:6: Apos 8:3

✧ 3:7: Mat 13:44,46 ✧ 3:8-9: Rom 3:21-22

akgän Anututä ini Ämawebe siwoŋi yän yäntären nimani.

10 ✧ Tänpäkaŋ näk imaka kubäta nämo nadätat. Kristo-kät not tänpän kuŋattagän nadätat. Ba akukakuki täno kehäromi näkä terak ahänirän komi nadänkuko udegän näkä yäpurärätpän kaŋ nadäwayän nadätat.

11 ✧ Ude tänpän nadäk unitä injtpän kumbuko udegän injtpän kuŋattängän kumän-kumän-ken nanik akuŋkuko udegän äneŋi api akwet yän nadätat.

Epmäget peŋ nimani u yäpmäkta bäräŋene

12 ✧ Node uwä näkŋata nämo yäyat; Baga pewani-ken ahänpän epmäget uku yäput yän nämo yäyat, ba Kristo-kät kwasikot-inik tänpän kuŋat täyat yän nämo yäyat. Nämo, jop Kristo Jesutä näk inita nämagutkuko unita epmäget u yäpmäkta ehutpän kädet-ken bäräŋek täyat.

13 Unita notnaye, näkŋata epmäget u bian yäput yän nämo nadätat. Upänkaŋ node uwä täk täyat; Imaka bian nadänkut ba täŋkuro u mäde ut yämik täyat. Tänpän imaka inamna-ken itak u yäpmäkta gwäk pimiŋpän bäräŋek täyat.

14 ✧ Bureni! Anututä Jesu Kristota yänpän kunumta biŋam nämagutpän бага pewani-ken epmäget peŋ namiŋkuko u kaŋ-ahäwetta dapunatä kaŋit-kaŋit bäräŋetat.

15 ✧ Tänpäkaŋ ämawebe nadäk-nadäk täga yäpmän kuŋat täkaŋ inä, nadäk-nadäk näkä yänahätat no udegän nadänpeŋ kuŋatne. Täŋ, in ätutäwä nadäk

---

✧ **3:10:** Rom 6:3-5; Rom 8:17; Gal 6:17   ✧ **3:11:** Apos 4:2; Rev 20:5-6   ✧ **3:12:** 1Ti 6:12,19; Apos 9:5-6   ✧ **3:14:** 1Ko 9:24   ✧ **3:15:** 1Ko 2:6

inigän kubä injit täkaŋ uwä Anututä bänepjin-ken penyänjeŋirän api nadäwä täreneŋ.

16 ✧ Unita kädet iwat yäpmän äbumäŋo ugän kaŋ iwat yäpmän kuna!

17 ✧ Eruk notnaye, näk intäjukun kuŋkaŋ kädet näkä tänpän täwoŋärek täyat ugän kaŋ täŋput. Ba äma ätutä näkŋo kädet iwarirä yabänpän-nadäk täkaŋ udegän kaŋ täŋput.

18 ✧ Tänpäkaŋ äma ätuta täwetkuro u äneŋi konäm butewaki terak täwetat; U Kristo kumbuko unitäŋo manbiŋamta iwan tänpän kuŋat täkaŋ.

19 ✧ Äma udewani uwä paot-paotta biŋam yäwani. Gupi täŋo gäriptä ärowani täŋ yämik täyak. Ba imaka mäyäk ikeкта bänep täga pähap nadäk täkaŋ. Täŋkaŋ bänep nadäk-nadäki imaka kome terak nanik unitagän pek täkaŋ.

20 ✧ Tänpäkaŋ ninäwä komenin kujat uwä kunum unita uken nanik Ekäni Jesu Kristotä äpänpän nimagurekta oretoret terak itsämänkamän.

21 ✧ Täŋkaŋ Kristo unitä äma ba imaka kuduptagän yäpmän äpänpän ini gämori-kengän äbot kubägän yepmaŋpekta kehäromi pat imitak. Täŋkaŋ kehäromi unitä gupnin parawani yäpmän äyänutpewän iniken gupi ude, penyänjek wärani nitek api äworene.

4

1 ✧ Unita notnaye, näkŋo man u nadänkaŋ

✧ **3:16:** Gal 6:16 ✧ **3:17:** 1Ko 4:16, 1Te 1:7, 1Pi 5:3 ✧ **3:18:** 1Ko 1:23; Gal 6:12 ✧ **3:19:** Rom 16:18; Rom 8:5-6 ✧ **3:20:** Efe 2:6,19 ✧ **3:21:** Rom 8:29, 1Ko 15:28, 1Ko 15:43-53 ✧ **4:1:** 1Te 2:19-20

Ekäni terak kwasikotpäñ kehäromigän kuñat täkot. Bänepnatä inta nadäk täyat u inide kubä. Ba in uwä gwäki tägagämän kubä Anututä namitak ude bu-mik unita inta yäñpäñ bänep oretoret terak kuñat täyat.

² Təñpäkañ wanotninyat Yuodia kenta Sintike, ek Ekänita yäñpäñ bänep kubägän penpäñ kuñat täkon.

³ ✧ Təñpäkañ notnapak təñkentäk ämana, gähä webe yarä u yabəñ yäwariri siwonigän kuñat täkon. Imata, webe yarä u ba Klemen-kät notnaye ätu ukät Ekäni təño Manbiñam Täga u yəñahäktä təñkentəñ naminəkuñ. Unitəño wəpi kudän, irit kehäromi təño buk terak kudän təwani.

Yəñpidäm-pidäm man

⁴ ✧ Unita ämawebenaye, kadäni kadäni Ekänita yäñpäñ bänep oretoret nadəñpen kuñat täkot. Äneñi udegän yäkgän təñpa; Oretoret täk täkot!

⁵ ✧ Təñpäkañ Ekäni təño äbəkäbäk kadäni kerəp täyak unita äma inəamiken äma kwini təño kädət iwət täkot.

⁶ ✧ Təñkañ imaka u ba unita nadəwätäk nämo täneñ. Nämoinik, bänepjin-ken nadäk ba man jide pätak u Anutu-ken yəñahəñpäñ iwət täkot. Təñkañ yəñapik manjin uwä bänep təga terak yəñapik täkot.

⁷ ✧ Ude təñkañ Anututä bänepnin-ken bänep pidäm pewän ahäk təkañ unitä bänep nadäk-nadəkjinta watä irirän Kristo Jesu kwasikotpäñ bätakigän təga api kuñatneñ. Bänep pidäm Anututä

✧ **4:3:** Sam 69:28; Luk 10:20; Rev 20:12 ✧ **4:4:** Plp 3:1 ✧ **4:5:** Hib 10:25,37; Jem 5:8-9 ✧ **4:6:** Mat 6:25-34; Kol 4:2 ✧ **4:7:** Ais 26:3; Jon 14:27; Kol 3:15

bänepnin-ken pewän ahäk täkaŋ uwä säkgämän, inipärik kubä, komen ämatä nadäwä tärenaŋi nämo.

8 ✧ Tänpäkaŋ notnaye, man kubä ŋode täwetat; Imaka tägatäga ŋodetagän nadänpen kuŋat täkot; Imaka bureni-inik, imaka mäyäki nämo, imaka siwoŋigän kudupi paki-inik, imaka säkgämän, ba kädet mebäri mebäri unita tägagämän yäŋ yäk täkamän. Nadäk-nadäkjin imaka udewani terakgän penpäŋ kuŋat täkot.

9 ✧ Ude täŋkaŋ näk imaka täŋpäŋ-täwoŋärek ba täwetpäŋ täwoŋärek täŋira kaŋpäŋ nadäk täŋkuŋo ugänpäŋ täŋ yäpmän kuŋat täkot. Tänpäkaŋ Anutu bänep pidäm mähemitä inkät bok api itneŋ.

Pol bänep täga nadänkuk

10 Eruk notnaye Ekänita oretoret pähap täyat uwä ŋode; In kadäni käroni nabäŋ äwaräkuk bumik täŋ yäpmän äbätängän apiŋo näka äneŋi nadän naminpäŋ täŋkentäŋ namik täkaŋ. Täŋkaŋ in näka nadänkuŋo upänkaŋ imaka täŋkentäŋ namikta kädetta wäyäkŋenkuŋ käwep.

11 ✧ Näkŋata butewaki nadänpäŋ nämo yäyat. Nämo, waki ba täga ahän namik täkaŋ uken nadäwätäk-kät nämo, bänep täga terakgän itta epäni tänpäŋ nadäwa tärekaŋ.

12 Unitä jäwäri ba tuŋumna nitek irero upänkaŋ unita nadäwätäk nämo täk täyat. Ketemna nitek ba nakta jop iret, ba tuŋumna nitek ba tuŋumta jop irero upänkaŋ bänep tägagän nadänpäŋ iret. Kadäni tägaken ba kadäni wakiken kwikinik irit unitäŋo mebäri nadän moretat.

13 ✧ U imata? Kehäromi namani Kristo unitäño kehäromi terak imaka imaka täga täñpet.

14 Upäñkañ intä näk komi bäräpi terak irira täñkentäñ namiñkuño unita inta säkgämän nadätat.

15 ✧ Täñkañ Pilipai äbot täñpani in ñode nadäk täkañ; Ekäni täño man yäput peñkut-ken uken Masedonia kome pewayäñ täñira äbot täñpani kome ätuken naniktä nabäñ äwaräkuk täñkuñ. Täñirä inkätgän namiñ-gamiñ täñpeñ kuñatkumäñ.

16 Bureni, Tesalonaika yotpärare-ken irira in täñkentäñ namikta näka iron ätu pewä äbäk täñkuñ.

17 Monëñ tuñum ätukät kañ namut yäñpäñ nämo yäyat. Nämo, gwäki täga kunum täño käwut-ken nanikpäñ tañigän kañ ahäñ tamän yäñpäñ yäyat. Mebäri unita täñkentäk epän u pen kañ täñput yäñ nadätat.

18 ✧ Täñpäkañ näk imaka kubäta nämo wäyäkñetat. Nämo, notjinpak Epafroditustä iron inken nanik namiñirän täñbumbum äma ude bumik itat. Intä näka täñ namiñkuño unita nadäñira Ekänita gupe kábäñi nitek ijiñ imani bumik täyak. Anututä unita nadäwän säkgämän-inik kubä täkañ.

19 Täñpäkañ Anutunatä tuñumi säkgämän-inik, iniken penyäñek ikek, Jesu Kristoken buñärani uken nanikpäñ api tepmäñ towik täñpek.

20 Unita Anutu nanin-ken oretorettä oretoret pat yäpmäñ kuk täyon. Bureni!

Yäñtärek man

✧ **4:13:** 2Ko 12:10, 2Ti 4:17 ✧ **4:15:** 2Ko 11:9 ✧ **4:18:** Plp 2:25; Ese 20:41; Efe 5:2

²¹ Eruk, in mena jinom yäpmänpän Anutu täño kudupi ämawebe Kristo Jesuta biñam täkañ u oretoret manna kañ yäwerut. Ba äbot täñpani notjiye näkkät itkamän ño udegän oretoret man täwetkañ.

²² ☆ Täñkañ Anutu täño kudupi ämawebe kudup-tagän ba äbot täñpani Sisatä yotken epän täñ imik täkañ u imaka, oretoret man tewä ärekañ.

²³ Täñpäkañ Ekäni Jesu Kristo täño bänep irontä bänepjin täñ-meham täyon.

Tuma-Irumu
The New Testament and portions of the Old Testament
in the Tuma-Irumu Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen na sampela Olpela Testamen long
long tokples Tuma-Irumu long Niugini

copyright © 1997, 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tuma-Irumu

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-05-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 May 2025 from source files dated 3 May 2025

914cbf46-f59a-54d1-b209-0f763534edb5